

روش‌های یاددهی - یادگیری

مبتنی بر
رویکرد رشدمحور

گروه مؤلفان

دکتر فاطمه قاسم‌زاده، رقیه یزدان‌دوست، شهره یوسفی،
سکینه راه‌پیما، فریبا کیهانی، رسول فتح‌الله،
دکتر فریده ترابی‌میلانی، دکتر علیرضا محمدی‌آریا

دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

شرکت انتشارات فنی ایران

سازمان اسناد و کتابخانه ملی کشور

شرکت انتشارات فنی ایران

روش های یاددهی - یادگیری

مبتنی بر رویکرد رشدمحور

کتاب شماره ۶۶۰

شورای علمی دکتر فاطمه قاسم زاده، دکتر علیرضا محمدی آریا،

رقیه یزدان دوست، دکتر فریده ترابی میلانی،

دکتر مریم صداقت، دکتر محمدعلی گودرزی،

بتول فتح الله، فریبا کیهانی، شهره یوسفی، سکینه راه پیم

دکتر فاطمه قاسم زاده، رقیه یزدان دوست، شهره

یوسفی، سکینه راه پیم، فریبا کیهانی، بتول فتح الله،

دکتر فریده ترابی میلانی، دکتر علیرضا محمدی آریا

دکتر فاطمه قاسم زاده، دکتر علیرضا محمدی آریا،

بتول فتح الله، فریبا کیهانی، رقیه یزدان دوست، شهره

یوسفی، سکینه راه پیم

هایده عبدالحسین زاده

واحد آماده سازی پیش از چاپ انتشارات فنی ایران

زیر نظر پگاه مقیمی اسکویی

عرفان ستاری جاوید

طراح جلد

۲۰۰۰ نسخه چاپ اول ۱۳۹۱
۸۰۰۰ تومان

حق چاپ و نشر مخصوص ناشر است.

خیابان میرعماد شماره ۲۴، تهران ۱۵۸۷۷۳۶۵۱۱، تلفن: ۸۸۵۰۵۰۵۵

www.entesharat.com info@entesharat.com

عنوان و نام پدیدآور : روش های یاددهی - یادگیری مبتنی بر رویکرد رشدمحور / فاطمه قاسم زاده... (و دیگران)؛ به سفارش سازمان بهزیستی کشور، دانشگاه علوم پزشکی و توانبخشی.

تهران: شرکت انتشارات فنی ایران، ۱۳۹۱.

۲۰۸ص: مصور (بخشی رنگی)، جدول، نمودار؛ ۲۹x۲۲ سم.

شابک 978-964-389-416-0

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت

فاطمه قاسم زاده، رقیه یزدان دوست، شهره یوسفی،

سکینه راه پیم، فریبا کیهانی، بتول فتح الله، فریده

ترابی میلانی، علیرضا محمدی آریا.

کتابنامه: ص. ۱۹۸؛ همچنین به صورت زیرنویس.

آموزش - روان شناسی

قاسم زاده، فاطمه، ۱۳۱۹ -

LB ۱۰۶۰/۹۱۱۳۹۱

۳۷۰/۱۵۳۳

۲۸۷۹۳۵۲

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

مشخصات فنی

مشخصات محتوا

مشخصات اقتصادی

مشخصات فیزیکی

مشخصات حقوقی

مشخصات دیگر

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

مشخصات فنی

مشخصات محتوا

مشخصات اقتصادی

مشخصات فیزیکی

مشخصات حقوقی

مشخصات دیگر

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

مشخصات فنی

مشخصات محتوا

مشخصات اقتصادی

مشخصات فیزیکی

مشخصات حقوقی

مشخصات دیگر

بسم الله الرحمن الرحيم

کودکان ارزشمندترین سرمایه‌های اجتماعی‌اند. توجه به این ذخایر اجتماعی و تلاش در جهت پایداری رفتارها و نهادینه ساختن عادات درست آنان در این دوران، یکی از وجوهی است که "رشد و تکامل همه‌جانبه" افراد جامعه را در آینده رقم خواهد زد.

مدل تعلیم و تربیت اسلامی به گونه‌ای است که تصریح می‌نماید وجود آدمی از ابتدای خلقت، همچون آینده‌ای شفاف و جویباری زلال، پاک، و بی‌آلایش است و هر نقشی که بر آن زنند تا مرحله پیری و پایان عمر بر رفتار اجتماعی او اثرگذار خواهد بود. نهادینه کردن تربیت دینی و به عبارت بهتر انتقال مفاهیم و مضامین ارزشی به کودک، باید چنان انجام شود که از بدو تولد تا تکامل تدریجی ذهن، شکوفایی فطرت حقیقی او را رقم زند. توفیق در این امر مهم می‌تواند امتیازها و برتری‌هایی را در تمام زمینه‌های سیاسی، اجتماعی، و اقتصادی برای جامعه به ارمغان آورد.

در مسیر تحولات جدید جوامع نیز شکل خانواده به عنوان یک نهاد مهم، دستخوش تغییراتی شده است. در جوامع غربی تعریف‌های ساختگی در مورد نهاد خانواده ناشی از ناتوانی در پاسخ به نیازهای خانواده و اعضای آن است و کودکان نیز در این راستا آسیب‌های جدی دیده‌اند. محیط امن آنان به فضای پرتنش تبدیل شده است، به نحوی که نمی‌توان به آسانی آن را بازسازی کرد.

در رساله امام سجاد (ع) در مورد حقوق خردسالان به موارد زیر تأکید شده است.

"مهربانی نمودن با او، پرورش او، آموزش او، گذشت و بخشیدن او، پرده‌پوشی [بر عیوب] او، ملایمت با او و یاری کردن او، و پوشاندن خطاهای کودکان او - زیرا این طرز رفتار موجب توبه و بازگشت است - و مدارا با او، و عدم تحریک او [با عیب‌جویی و خرده‌گیری]، که بی‌شک این برخورد به هدایت و رشد او نزدیک‌تر است."

این روش تربیتی نشان می‌دهد که اسلام عزیز مبنای ارتقای شخصیت انسان‌ها را از دوران کودکی در خانواده و در کنار پدر و مادر می‌داند به گونه‌ای که این مسئله، یک برهم‌کنش عاطفی بوده و وجود کودک نیز مایه برکت دانسته شده است. پیامبر گرامی اسلام (ص) می‌فرماید: خانه‌ای که در آن کودکی نباشد؛ برکت ندارد. زیرا از دیدگاه اسلام وجود کودک در خانه، سنگ‌بنای سازگاری و رأفت و همزیستی افراد در کنار یکدیگر است و این مسیر مبارکی است که می‌تواند آرامش را در خانه فراهم آورد.

از این رو لازم است متولیان تعلیم و تربیت در جامعه اسلامی به موارد اساسی فوق توجه ویژه مبذول نمایند و برای تحقق آنها برنامه‌های عملیاتی و هدفمند ارائه دهند.

به همین منظور سازمان بهزیستی در راستای وظایف قانونی خود، این توفیق را داشته است که گام‌های مؤثری در جهت رشد و شکوفایی کودکان ایران اسلامی بردارد. تهیه محتوای آموزشی حاضر با بهره‌گیری از مبانی علمی، ارزش‌ها و اهداف تربیت اسلامی، ملی و فرهنگی از جمله اقداماتی است که با استعانت از خداوند متعال و به برکت اندیشه‌های ناب و دستمایه ارزشمند استادان میرز و دست‌اندرکاران علمی و اجرایی محقق شده است.

در این رویکرد، برنامه‌های چندوجهی تربیتی و مکمل برای بهبود وضعیت کودک در ابعاد رشد جسمی - حرکتی، شناختی، کلامی، اخلاقی، اجتماعی، و عاطفی و معنوی مورد توجه است و در عین حال بر حمایت از خانواده‌ها و مربیان کودک خردسال و لزوم تدوین و اجرای برنامه‌های هماهنگ و نیز ارزشیابی مستمر و منظم تأکید دارد.

آنچه که در شأن نظام اسلامی ماست، وجود جامعه‌ای انسان‌ساز است. باید آن‌چنان برنامه‌ریزی و حرکت کنیم تا کودکان ما به ارزش و شخصیت خود پی ببرند. روحیه خلاقیت، نوآوری، کار و تلاش و خودباوری را در آنان بارور سازیم. عشق و امید به آینده را در جان آنان تقویت نماییم و پایبندی به ارزش‌ها و اعتقادات اسلام را به آنان بیاموزیم.

امید است والدین، مدیران، و مربیان با بهره‌گیری از نکات و محتوای ارزنده این مجموعه، زمینه لازم و بستری مساعد برای تربیت صحیح کودکان و نهایتاً تعالی جامعه را فراهم آورند.

عبدالرضا شیخ‌الاسلامی

وزیر تعاون، کار، و رفاه اجتماعی

به نام خدا

سازمان بهزیستی کشور براساس مستندات قانونی نظیر مصوبه مورخ ۱۳۶۵/۰۵/۲۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی و ماده ۲۶ قانون دائمی تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مسئولیت صدور مجوز مهدهای کودک و نظارت بر آنها را برعهده دارد. این سازمان با بهره‌گیری از قریب ۳۰ سال تجربه در ارائه خدمات به مهدهای کودک و کودکان با در نظر گرفتن رویکرد رشد و تکامل یکپارچه کودکان سعی کرده است به تمام ابعاد رشد کودکان توجه نماید. از این‌رو تهیه و تدوین محتوای آموزشی مناسب براساس مبانی علمی، دینی، ملی، و فرهنگی سرلوحه برنامه‌ها و اقدامات این سازمان قرار گرفته است. از جمله باید الگوی آموزش کودکان خردسال در اختیار مهدهای کودک قرار گیرد و از این طریق بر خدمات آموزشی آنان نظارت شود.

از تمامی استادان و کارشناسانی که در تهیه این کتاب همکاری داشته‌اند تقدیر می‌شود. امید است که این گونه تلاش‌ها زمینه‌های حضور و حرکت هرچه بیشتر دست‌اندرکاران امر را در خدمت به سازندگان فردای جامعه فراهم نماید. بهره‌گیری از محتوای ارزنده این کتاب‌ها کودکان می‌توانند در فرایند زندگی اجتماعی و ایفای نقش‌های متناسب با ارزش‌های اسلامی با موفقیت هرچه بیشتر گام بردارند.

دکتر همایون هاشمی

رئیس سازمان بهزیستی کشور

سخن ناشر

شرکت انتشارات فنی ایران بیش از سه دهه است که در زمینه انتشار کتاب‌های فنی - حرفه‌ای، کتاب‌های سبز (آموزش حفاظت از محیط‌زیست به کودکان و نوجوانان) و کتاب‌های سفید (آموزش مهارت‌های زندگی به کودکان و نوجوانان) فعالیت می‌کند و تاکنون بیش از ۵۰۰ عنوان کتاب در این حوزه‌ها منتشر کرده که با اقبال فراوان خوانندگان مواجه شده است.

شاخه دیگری که انتشارات فنی ایران به مجموعه فعالیت‌های خود افزوده است انتشار کتاب برای کودکان و دست‌اندرکاران آموزش پیش از دبستان است. دپارتمان پیش‌ازدبستان این شرکت در سال ۱۳۸۶ آغاز به کار کرد و با تشکیل شورایی از صاحب‌نظران این عرصه و هم‌فکری و مشورت با آنان، تدوین کتاب‌های آموزشی مورد نیاز این گروه سنی را در دستور کار خود قرار داد. با مشارکت اعضای همین شورا و مؤلفانی از خارج شورا، کار تألیف و تدوین کتاب‌های مناسب آغاز شد.

انعقاد تفاهم‌نامه‌ای با دفتر امور کودکان و نوجوانان سازمان بهزیستی کشور، کار را وارد مرحله جدیدی کرد. طبق این تفاهم‌نامه، شرکت انتشارات فنی ایران متعهد شد که زیر نظر سازمان بهزیستی و دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی، به تدوین مجموعه‌ای شامل کتاب‌های ویژه مربیان (جلد ۶)، والدین (جلد ۲) و کودکان (جلد ۱۱) در قالب یک برنامه آموزشی منسجم بپردازد. کتاب حاضر یکی از کتاب‌های این مجموعه است و فهرست کامل آن در پشت جلد آمده است.

هدف از تهیه این مجموعه غنای هرچه بیشتر برنامه‌های آموزشی در مراکز پیش از دبستان از جمله مهدکودک‌هاست. بی‌تردید، ارتقای کیفیت عناوین این مجموعه بدون اظهارنظر استادان، صاحب‌نظران و مربیان میسر نمی‌شود. نظرها و پیشنهادهای خود را به نشانی‌های مندرج در صفحه شناسنامه کتاب ارسال کنید تا در ویرایش‌های بعدی مدنظر قرار گیرد.

دپارتمان پیش‌ازدبستان

(کتاب‌های آبی)

انتشارات فنی ایران

پیش‌گفتار مؤلفان

براساس یافته‌های روان‌شناسی و علوم تربیتی، سال‌های پیش از دبستان نقشی اساسی و تعیین‌کننده در رشد و تربیت کودکان دارد. در این دوران حساس و مهم، یادگیری کودکان عمیق‌تر و آسان‌تر صورت می‌گیرد، توانایی‌هایی آنان در جنبه‌های مختلف رشد شکوفا می‌شود، و پایه‌های اصلی شخصیت آنان شکل می‌گیرد.

به منظور هرچه غنی‌تر شدن برنامه‌های آموزشی در این دوران، دپارتمان پیش‌ازدبستان شرکت انتشارات فنی ایران با همکاری سازمان بهزیستی کشور و دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی، کتاب‌هایی برای مدیران و مربیان مهدکودک‌ها و مراکز پیش از دبستان، والدین، و کودکان تدوین کرده است. این مجموعه آموزشی با تلاش گروهی از کارشناسان باتجربه در حوزه آموزش و پرورش پیش از دبستان و دارای تخصص‌های گوناگون و با رویکرد علمی و توجه به اهداف زیر طراحی شده است:

- کمک به رشد و تکامل همه‌جانبه کودکان
- ارتقای آگاهی و دانش مربیان
- نگرش جامع به همه عناصر برنامه‌های آموزشی و عوامل مؤثر در رشد و یادگیری کودکان

عناوین کتاب‌های تهیه‌شده به شرح زیر است:

روش‌های یاددهی - یادگیری مبتنی بر رویکرد رشدمحور
این کتاب ۱۵ فصل دارد و برای آموزش و بهره‌برداری مربیان نوشته شده است. با مطالعه این کتاب، مربی با نظریه‌های رایج در آموزش کودکان پیش‌دبستانی، مفاهیم یادگیری و یاددهی و روش‌های آن، چگونگی آموزش برخی مفاهیم شناختی، محیط آموزش، چگونگی ارتباط با والدین، و ارزشیابی آشنا می‌شود.

طرح‌های کار مربی

این کتاب‌ها شامل ۵۰ طرح کار در پنج جلد با موضوعات مختلف است که با پشتوانه دانش و تجربه مؤلفان و براساس نیازها و علایق کودکان طراحی شده است و همه جنبه‌های رشد آنان را دربرمی‌گیرد. این مجموعه پنج‌جلدی منبعی برای انتخاب و استفاده مربیان در کار با کودکان است. مربیان می‌توانند طرح‌های کار مورد نظر خود را که هرکدام شامل ده‌ها فعالیت است از این مجموعه برگزینند. در آغاز هر فعالیت، اهداف رشدی مدنظر و گروه سنی کودک آمده است.

کتاب‌های کار کودک

هدف از تدوین این کتاب‌ها ارائه نمونه‌هایی از فعالیت‌های خلاق و آزاد برای کودکان است، تکمیل‌کننده آموزش‌های مربی است، و فرصتی فراهم می‌آورد تا کودک تجربه و کشف کند، خلاقیت داشته باشد، حل مسئله کند، با مفاهیم گوناگون آشنا شود و از یادگیری لذت ببرد. این کتاب‌ها ۱۱ جلد و به شرح زیر است.

- کتاب ریاضی برای گروه سنی ۳ تا ۴ سال (جلد ۲)
- کتاب ریاضی برای گروه سنی ۴ تا ۵ سال (جلد ۲)
- کتاب علوم برای گروه سنی ۳ تا ۴ سال (جلد ۲)
- کتاب علوم برای گروه سنی ۴ تا ۵ سال (جلد ۲)
- کتاب خواندن برای گروه سنی ۳ تا ۴ سال (جلد ۱)
- کتاب خواندن برای گروه سنی ۴ تا ۵ سال (جلد ۱)
- کتاب رنگ برای گروه سنی ۴ تا ۵ سال (جلد ۱)

کتاب راهنمای والدین

نظر به اهمیت نقش والدین در آموزش و یادگیری کودکان، به منظور افزایش آگاهی آنان و آشنایی با چگونگی ایجاد فرصت‌های مناسب برای برقراری ارتباط با کودکان، دو جلد کتاب راهنمای والدین تدوین شده است. این کتاب‌ها شامل همان موضوعات طرح‌های کار است که مربیان با کودکان کار می‌کنند، ولی با فعالیت‌های متفاوت. کتاب‌های دیگری نیز برای والدین در دست تدوین است. در پایان لازم می‌دانیم از همه کسانی که از آغاز راه تا آخرین مرحله چاپ کتاب‌ها ما را یاری کردند تشکر و قدردانی کنیم. به‌ویژه از سرکار خانم دکتر فرخنده مفیدی، سرکار خانم فرشته مجیب، سرکار خانم لیلی انگجی، جناب آقای دکتر محمدعلی گودرزی، و سرکار خانم دکتر مریم صداقت، که با هم‌فکری‌ها و رهنمودهایشان در پایه‌گذاری اندیشه تدوین کتاب‌ها همراه ما بودند، سپاسگزاریم.

فهرست

۱	۱. رشد و یادگیری فاطمه قاسم‌زاده
۲۵	۲. محیط یادگیری رقیه یزدان‌دوست
۴۲	۳. رویکردهای یاددهی - یادگیری شهره یوسفی
۵۶	۴. بازی سکینه راه‌پیما
۶۹	۵. ساخت و ساز (کاردستی) فریبا کیهانی
۸۴	۶. نقاشی فریبا کیهانی
۱۰۴	۷. قصه‌گویی شهره یوسفی
۱۱۳	۸. شعر و سرود شهره یوسفی
۱۲۰	۹. نمایش خلاق شهره یوسفی
۱۲۷	۱۰. مفاهیم علوم بتول فتح‌الله
۱۳۸	۱۱. مفاهیم ریاضی سکینه راه‌پیما
۱۵۴	۱۲. مفاهیم دینی بتول فتح‌الله
۱۶۳	۱۳. مفاهیم اجتماعی بتول فتح‌الله
۱۷۲	۱۴. مشارکت والدین فریده ترابی‌میلانی
۱۸۴	۱۵. ارزشیابی علیرضا محمدی‌آریا